

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף יד

[אסתר ג' י"ט-י"ו] וַיִּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן בֶּן הַמְּדֵתָא הָאֲגָגִי צֶרֶר הַיְהוּדִים. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הַכֹּסֵף נָתַן לָךְ וְהָעֵם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ. וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה הֶמֶן אֶל אַחֲשֶׁדְרָפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶל הַפְּחוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל שָׂרֵי עִם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֶׁר־לֹשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ. וְנִשְׁלַח סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִנְּעַר וְעַד זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר הוּא חֲדָשׁ אֶדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז. פִּתְשָׁגוֹן הַכְּתָב לְהַנְתִּין דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה. הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן יָשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבוֹכָה.

הגזרה היתה לרצון המן ולרצון אחשוורוש

כשביקש המן לתת לאחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף לצורך ביצוע הגזרה, אמר לו אחשוורוש, "הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך". כלומר, אין צורך בתשלום, והרשות נתונה לך לעשות זאת בחנם. ומתוך כך למדנו, שאף אחשוורוש היה בדעתו להשמידם.

ואמר רבי אבא, משל של אחשוורוש והמן, למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה לו תל [=גבעה] בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ [=חפירה] בתוך שדהו.

בעל חריץ אמר, מי יתן לי תל זה בדמים למלא חריצי. ובעל התל אמר, מי יתן לי חריץ זה בדמים שאתן בו תלי.

לימים נזדווגו זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל, מכור לי תילך. אמר לו, טול אותה בחנם, והלוואי.

גדולה הסרת טבעת

מבואר שגידל אחשוורוש את המן, עד שנאמר בו, "ויסר המלך את טבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן". וקיבל דבריו לגזור על ישראל, כמו שכתוב, "והעם לעשות בו כטוב בעיניך". ועל ידי זה גזרו עליהם ישראל תעניות, ושבּוּ בַּתְּשׁוּבָה, כמו שנאמר, "ויבַּכְּל מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ אֶבֶל גְּדוֹל לְיְהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפַּד שֶׁק וְאֶפֶר יֵצַע לְרַבִּים" (אסתר ד' ג').

ואמר רבי אבא בר כהנא, גדולה הסרת טבעת, יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולם לא החזירו למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירתם למוטב.

כל הנביאים לא הוסיפו

לתורה כלום חוץ מקרא מגילה

ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה.

ואמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, שטעמם של הנביאים בתיקון מקרא מגילה היה קל וחומר.

אם ביציאת מצרים, שיצאו מעבדות לחירות, אמרו שירה, כל שכן שעל הצלה ממיתה לחיים יש לומר שירה, וקריאת המגילה היא השירה על הנס.

למה לא אומרים הלל בפורים

נתבאר, שהצלת פורים, שהיתה ממיתה לחיים, גדולה מיציאת מצרים, שהיא רק משעבוד לגאולה, ולכן, אם נאמרת שירה על

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הצלת מצרים, קל וחומר שיש לומר שירה על הצלת פורים, והשירה היא קריאת המגילה.

והנה, לכאורה יש ללמוד קל וחומר זה גם לענין אמירת הלל. אם על הצלת מצרים שהיא משעבוד לגאולה אומרים הלל, קל וחומר שיש לומר הלל על הצלת פורים שהיא ממיתה לחיים. ונאמרו שלושה טעמים, מדוע אין אומרים הלל בפורים.

א. יש אומרים, שאף שהיה ראוי לומר הלל בפורים, אין אומרים אותו, **כי כלל בידינו, משנכנסו ישראל לארץ, שוב אין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ.**

שכן שנינו לענין שירה, עד שלא נכנסו ישראל לארץ, הוכשרו כל ארצות לומר שירה, משנכנסו ישראל לארץ, לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה.

ורב נחמן ורבי חולקים על הטעם הזה, כי לדעתם דווקא בזמן שהיו ישראל על אדמתם אין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ, אבל משגלו חזרו כל הארצות להכשרן הראשון. וטעמים אחרים יש מדוע אין אומרים הלל בפורים.

ב. לדעת רב נחמן, באמת אומרים הלל בפורים, שקריאת המגילה היא ההלל של פורים.

ג. לדעת רבא, אמנם אין אומרים הלל בפורים אף שהיה ראוי לאומרו, והסיבה לכך שאין אומרים אותו, כי אי אפשר.

משום שההלל נתקן בנוסח הראוי לבני חורין בלבד, שנאמר בו "הִלְלוּהָ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה' (תהלים קי"ג א'), לומר, עבדי ה' אנו, ולא עבדי פרעה או מלכות אחרת.

אבל בפורים, שעדיין היו משועבדים לאחשורוש, לא היו יכולים "הִלְלוּ עַבְדֵי ה'".

ארבעים ושמונה נביאים

נתבאר, שארבעים ושמונה נביאים נתנבאו לישראל. ובאמת עמדו להם לישראל נביאים הרבה, כמו ששנינו בברייתא, הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא נבואה שהוצרכה לדורות, ללמוד תשובה או הוראה, נכתבה, ושלא הוצרכה, לא נכתבה.

ונביאים שנבואתם נצרכה לדורות ונכתבה, אינם אלא ארבעים ושמונה. והם המנויים בהלכות גדולות מסדר עולם:

(א) אברהם.

(ב) יצחק.

(ג) יעקב.

(ד) משה.

(ה) אהרן.

(ו) יהושע.

(ז) פנחס. שנאמר "וַיַּעַל מִלְאָךְ ה' מִן הַגִּלְגָל אֶל הַבָּכִים וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתֵיכֶם וְאָמַר לֹא אֶפְרָ בְּרִיתִי אֶתְכֶם לְעוֹלָם... (שופטים ב' א'). ואמרו חכמים, שמלאך ה' זה הוא פנחס.

(ח) אלקנה. שנאמר "וַיָּבֵא אִישׁ אֱלֹקִים אֶל יְעִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' הִנְגַּלְתָּ נְגִילְתִּי אֶל בֵּית אָבִיךָ בְּהִיוֹתְךָ בְּמִצְרַיִם לְבֵית פְּרַעֲה... (שמואל א' ב' כ"ז). ואמרו חכמים שאיש אלקים זה הוא אלקנה.

(ט) עלי.

(י) שמואל.

(יא) גד.

(יב) נתן.

(יג) דוד.

(יד) שלמה.

(טו) עידו. שנאמר "וַהֲנִיחַ אִישׁ אֱלֹקִים בְּאֵזְבֵּי מִיחֻדָּה בְּדָבָר ה' אֶל בֵּית אֵל וַיִּרְבְּעוּ עִמָּד עַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר. וַיִּקְרָא עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּדָבָר ה'

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

וַיֹּאמֶר מְזַבְּחַם מְזַבְּחַם כַּה אָמַר ה' הִנֵּה בֶן נוֹלָד
לְבֵית דָּוִד יֵאשְׁיָהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עֲלֵיךָ אֶת כֹּהֲנֵי
הַבְּמֹת הַמְקַטְרִים עֲלֵיךָ וְעֲצָמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ
עֲלֵיךָ" (מלכים א' י"ג א'-ב'). ואמרו חכמים שאיש
אלקים זה הוא עדו.

(טז) מיכיהו בן ימלה.

(יז) עובדיה.

(יח) אחיה השילוני.

(יט) יהוא בן חנני.

(כ) עזריה בן עודד.

(כא) חזיאל הלוי מבני מתניה.

(כב) אליעזר בן דודו ממורישה.

(כג) הושע.

(כד) עמוס.

(כה) מיכה המורשתי.

(כו) אמוץ. שנאמר "וַיִּחַר אֵף ה' בְּאַמְצִיָּהוּ
וַיִּשְׁלַח אֵלָיו נְבִיא וַיֹּאמֶר לוֹ לָמָּה דָרַשְׁתָּ אֶת
אֱלֹהֵי הָעַם [=אדום] אֲשֶׁר לֹא הִצִּילוּ אֶת עַמָּם
מִיַּדְךָ" (דה"י ב' כ"ה ט"ו). ואמרו חכמים שנביא
זה הוא אמוץ.

(כז) אליהו.

(כח) אלישע.

(כט) יונה בן אמיתי.

(ל) ישעיה.

(לא) יואל.

(לב) נחום.

(לג) חבקוק.

(לד) צפניה.

(לה) אוריה מקרית יערים.

(לו) ירמיה.

(לז) יחזקאל.

(לח) דניאל.

(לט) ברוך.

(מ) נריה.

(מא) שריה.

(מב) מחסיה.

(מג) חגי.

(מד) זכריה.

(מה) מלאכי.

(מו) מרדכי בלשן.

הרי ארבעים וששה. וכתב רש"י, שנים לא
ידעתי. ובהגהות הגר"א נכתב שהם חנני ועודד.

"איש אֶחָד מִן הַרְמְתִים צוֹפִים"

נאמר על אלקנה, "וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן
הַרְמְתִים צוֹפִים מֵהַר אֶפְרַיִם וְשְׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶן יִרְחָם
בֶּן אֱלִיהוּא בֶן יִתְחוּ בֶן צוֹף אֶפְרַתִּי" (שמואל א' א' א').
ונאמרו מספר ביאורים לדבר.

א. יש אומרים שרמתים הוא כמו מאתים.
וכוונת הכתוב, "איש אֶחָד מִן הַרְמְתִים
צוֹפִים", שהיה אלקנה איש אחד ממאתים
צופים [=נביאים] שנתנבאו להם לישראל.

ב. לדברי רבי שמואל בר נחמני רמתים הוא
שתי רמות [=מקומות גבוהים]. וכוונת הכתוב
"איש אֶחָד מִן הַרְמְתִים צוֹפִים", שהיה
אלקנה אדם הבא משתי רמות שצופות זו
את זו.

ג. וגם לדברי רבי חנין רמתים הוא דבר רם
וגבוה. וכוונת הכתוב "איש אֶחָד מִן הַרְמְתִים
צוֹפִים", שהיה אלקנה אדם הבא מבני אדם
שעומדים ברומו של עולם, הם בני קרח,
שנאמר בהם, "וַיִּבְנֵי קִרְחַל לֹא מֵתוּ" (במדבר כ"ו
י"א).

ושנו בברייתא משום רבינו, מקום נתבצר
להם בגיהנם, כלומר מקום שעמדו בו הגביה
מהגיהנם, ועמדו עליו, ולא נבלעו עם עדת
קרח.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

שבע נביאות

נתבאר לעיל, ששבע נביאות נתנבאו לישראל,

ואלו הן:

א. שרה.

שנאמר, "ויקח אברהם ונחור להם נשים שם אשת אברהם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יספה" (בראשית י"א כ"ט).

ואמר רבי יצחק, "יספה" זו שרה, ולמה

נקרא שמה יסכה? שסכתה ברוח הקדש.

וכן מבואר בכתוב (בראשית כ"א י"ב), "ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה" בקול רוח הקודש שבה "פי ביצחק יקרא לך זרע".

דבר אחר, נקראת **יסכה**, על שם שהכל סוכין ביופיה.

ב. מרים.

שנאמר, "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בגדה ותיצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות" (שמות ט"ו כ').

ג. דבורה.

שנאמר, "ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את ישראל בעת ההיא" (שופטים ד' ד').

ד. חנה.

שנאמר, "ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' רחב פי על אויבי פי שמחתי בישועתך" (שמואל א' ב' א').

אמרה "רמה קרני" ולא רמה פני, וזו היא **נבואתה**. שנתנבאית על דוד ושלמה, שנמשחו למלכות בקרן, שתמשך מלכותם לדורות. ועל שאול ויהוא שנמשחו למלכות בפך, שלא תמשך מלכותם לדורות.

ה. אביגיל.

כשתבעה דוד בעוד בעלה חי, כפי שיתבאר בעזה"י להלן, אמרה לו, "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדני ולשפך דם חנם ולהושיע אדני לו וחיטב ה' לאדני וזכרת את אמתך" (שמואל א' כ"ה ל"א).

ומשמע מדבריה שזאת לא תהיה לו לפוקה, אבל אחרת תהא לו לפוקה, וזו נבואתה, שהרי לבסוף כן ארע לו במעשה בת שבע.

ו. חולדה.

שנאמר, "ויילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה אל חלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חרחס שמר הבגדים והיא ישבת בירושלם במשנה וידברו אליה" (מלכים ב' כ"ב י"ד).

ז. אסתר.

שנאמר, "ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על פסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית" (אסתר ה' א').

לא נאמר "ותלבש אסתר בגדי מלכות", אלא "ותלבש אסתר מלכות", מלמד שלבשתה רוח הקדש.

וכן מבואר, שלשון לבישה אמור על לבישת רוח הקודש, שכן מצינו בכתוב, "ורוח לבשה את עמשי ראש השלושים השלישים לך דויד ועמד בן ישי שלום שלום לך ושלום לעזרף כי עזרף אלקיך ויקבלם דויד ויתנם בראשי הגדוד" (דה"י א' י"ב י"ט).

נבואת מרים כשהיתה אחות אהרן

נאמר "מרים הנביאה אחות אהרן". ואמר רב נחמן אמר רב, שהסיבה לכך שנקראת כאן "אחות אהרן", לומר שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן, קודם שנולד משה, ואומרת, עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל.

ובשעה שנולד, נתמלא כל הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה, בתי נתקיימה נבואתיך.

וכיון שהשליכוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה, ואמר לה, בתי היכן נבואתיך,

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

וזהו שנאמר, **"וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מִרְחֹק לְדַעָה מַה יַעֲשֶׂה לוֹ"** (שמות ב' ד'), לדעת מה יהא בסוף נבואתה.

מלאכת דבורה

נאמר **"וַדְּבֹרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אִשֶׁת לַפִּידוֹת"**, וביארו שהיתה עושה פתילות למקדש, כלומר למשכן שילה.

מקום ישיבת דבורה

נאמר **"וְהָיָא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת תַּמָּר דְּבֹרָה בֵּין הַרְמָה וּבֵין בֵּית אֵל בְּהַר אֶפְרַיִם וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט"** (שופטים ד' ה').

לדברי רבי שמעון בן אבשלום הסיבה לכך שישבה תחת תומר משום יחוד, שהתמר גבוה, ואין לו צל, ואין אדם יכול להתייחד שם עמה כמו בבית.

דבר אחר, מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, כלומר, שרף יש לו כמו אילן, אבל אין לו בענפיו אלא בגזעו על פני כל גובהו, אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים.

"אין קדוש פה' פי אין

בְּלִתְּךָ וְאֵין צוֹר פְּאַלְקִינוּ"

חנה אמרה בנבואתה **"אֵין קְדוֹשׁ פֹּה' פִּי אֵין בְּלִתְּךָ וְאֵין צוֹר פְּאַלְקִינוּ"** (שמואל א' ב' ב').

ולענין הכתוב, **"אֵין קְדוֹשׁ פֹּה' פִּי אֵין בְּלִתְּךָ"**, אמר רב יהודה בר מנשיא, אל תקרי **"פִּי אֵין בְּלִתְּךָ"** אלא **"פִּי אֵין לבלותך"**.

שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם, מעשה ידיו מבליים [=שוחקים] אותו. אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה ידיו.

ולענין הכתוב **"וְאֵין צוֹר פְּאַלְקִינוּ"**, ביארו שהכוונה לכך שאין צייר כאלקינו.

שכן, אדם צר צורה על גבי הכותל, ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים.

אביגיל מפייסת את דוד

שלא יהרג את נבל בעלה

כשיצא דוד בלילה, להרוג את נבל הכרמלי, כמו שאמר **"כֹּה יַעֲשֶׂה אֶלְקִים לְאִבִּי דָּוִד וְכֹה יִסְיֵף אִם אֲשָׂאִיר מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ עַד הַבֶּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר"** (שמואל א' כ"ה כ"ב), שלחה אביגיל אשת נבל מנחה לדוד לפייסו, ויצאה לקראתו.

ונאמר, **"וְהָיָה הִיא רֹכֶבֶת עַל הַחֲמוֹר וַיִּרְדֹּת בְּסִתְרֵי הַהָר וְהָיָה דָּוִד וְאֶנְשָׁיו יֵרְדִים לְקַרְאֲתָהּ וַתִּפְגַּשׁ אֹתָם"** (שמואל א' כ"ה כ').

לא נאמר **"וַיִּרְדֹּת בְּסִתְרֵי מִן הַהָר"**, אלא **"וַיִּרְדֹּת בְּסִתְרֵי הַהָר"**. וביאר רבה בר שמואל, שבא הכתוב ללמד, שבאה על עסקי דם הבא מן הסתרים. שנטלה דם והראתה לדוד, ובקשה שיורה לה, אם דם טמא הוא או דם טהור.

אמר לה דוד, וכי מראים דם בלילה אם טמא או טהור? הלא צריך להבחין מראיתו, אם מחמישה דמים הטמאים באשה הוא.

אמרה לו, וכי דנין דיני נפשות בלילה? והלא מבואר שאין דנים בלילה, שנאמר, **"בֵּית דִּין דְּיָוֵד כֹּה אָמַר ה' דִּינוֹ לְבִקֵּר מִשְׁפָּט"** (ירמיה כ"א י"ב) ואין עונשים בלילה שנאמר **"קַח אֶת כָּל רֵאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה' נֶגֶד הַשָּׁמַשׁ"** (במדבר כ"ה ד').

אמר לה, מורד במלכות הוא, ולא צריך לדונו. אמרה לו, עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם, שתהיה נחשב מלך ויהיה נבל נחשב מורד במלכות.

אמר לה, **"וּבְרוּךְ טַעֲמָךְ וּבְרוּכָה אַתְּ אֲשֶׁר כָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְּדָמַיִם וְהִשַּׁע יָדַי לִי"** (שמואל א' כ"ה ל"ג), שהצלת אותי מהריגת נבל שלא כדין.

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

אביגיל מונעת מדוד חטא נוסף

מבואר בכתוב שאביגיל מנעה מדוד שני חטאים. שכן אמר לה, "אֲשֶׁר כָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְדָמַיִם" כלומר שני דמים. ומכאן למדו, שגילתה את שוקה ונתאוה לה והלך לאורה שלש פרסאות, ואמר לה, השמיעי לי.

אמרה לו, "וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפוֹקֵה וּלְמַכְשׁוֹל לֵב לְאֲדָנִי וְלִשְׁפָּךְ דָּם חַנָּם וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדָנִי לֹו וְהֵיטֵב ה' לְאֲדָנִי וְזָכַרְתָּ אֶת אֲמֹתָךְ" (שמואל א' כ"ה ל"א). ומנעה ממנו גם דבר זה.

וְהִיְתָה נַפְשׁ אֲדָנִי צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים

בגמרא נכתב כאן גם הפסוק הזה מדברי אביגיל, "וַיִּקַּם אָדָם לְרַדְפָּךְ וּלְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשֶׁךָ וְהִיְתָה נַפְשׁ אֲדָנִי צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ וְאֶת נַפְשׁ אִיבֶיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע" (שמואל א' כ"ה כ"ט), ולא ביארו בו דבר.

בקשת אביגיל שיזכרנה דוד

כשנפרדה אביגיל מדוד אחר שמנעה ממנו מלהרוג את נבל, סיימה דבריה "וְהֵיטֵב ה' לְאֲדָנִי וְזָכַרְתָּ אֶת אֲמֹתָךְ".

ואמר רב נחמן, זהו שאומרים בני האדם, איתתא בהדי שותא פילכא [=עם שהאשה מדברת, היא טוהה], כלומר, עם שהיא מדברת עמו על בעלה, הזכירה לו את עצמה, שאם ימות ישאנה.

ויש אומרים שזהו שאומרים בני האדם, שפיל ואזיל בר אוזא ועינוהי מיטייפי [=הברווז הולך שפל, ועיניו צופות למרחוק].

נבואת חולדה בזמן ירמיה

בשנת שמונה עשרה למלכות יאשיה, קרא שפן הסופר לפניו בספר התורה על הקללות שיבואו על העם והמלך כשיחטאו, והמלך קרע את בגדיו, ושלח לחולדה הנביאה שתדרוש בעדם אל ה'.

והנה באותו זמן היה ירמיה קיים, שהרי התחיל להתנבא בשנת שלוש עשרה למלך יאשיה.

ונאמרו שני טעמים, מדוע שלח המלך לחולדה, והיאך התנבאה חולדה במקום ירמיה שהיה גדול ממנה.

לדברי אמרי דבי רבי שילא, הסיבה ששלח המלך לחולדה ולא לירמיה, מפני שהנשים רחמניות הן, ותרבה עליהם בתפילה. ולדברי אמרי בי רב, התנבאה חולדה במקום ירמיה,

כי היתה קרובתו, ולא היה מקפיד עליה.

ולדברי רבי יוחנן, הסיבה ששלח המלך לחולדה והתנבאה, כי ירמיה לא היה שם, שהלך באותו הזמן להחזיר את עשרת השבטים.

עשרת השבטים חזרו

קודם חורבן בית ראשון

נתבאר, שירמיה הלך להחזיר את עשרת השבטים, וראיה לכך שחזרו בסוף ימי בית ראשון, מנבואת יחזקאל, שהתנבא באותן אחת עשרה שנה שבין גלות יכניה לחורבן הבית, "כִּי הַמּוֹכֵר אֶל הַמֶּמְכָר לֹא יָשׁוּב וְעוֹד בְּחַיִּים חֲנֻתָם כִּי חֲזוֹן אֶל כָּל הַמוֹנֶה לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ בְּעוֹנוֹ חֲנִיתוֹ לֹא יִתְחַזְּקוּ" (יחזקאל ז' י"ג), כלומר יבטל היובל, ושוב לא יחזרו שדות למוכרים.

והנה משגלו עשרת השבטים, כבר בטל היובל. שנאמר בו "וְיִקְדְּשֶׁתֶם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לְכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ" (ויקרא כ"ה י'), ללמד, שאינו נוהג אלא בזמן שכל יושבי הארץ עליה, כלומר בזמן שכל ישראל בארץ.

ואם עדיין לא חזרו אז עשרת השבטים, מה יש לו להינבא על ביטול היובל שכבר בטל.

אלא על כרחך חזרו, וכשחזרו נהגו שמיטות,

קישור לקבלת ה"בקי צור" ©

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

והתנבא על היובל שיבטל שוב בחרבן.

יאשיה בן אמון מלך על עשרת השבטים
נתבאר שירמיה החזיר את עשרת השבטים בזמנו של יאשיה, ויאשיה מלך עליהם.

וראיה לכך שיאשיה מלך עליהם, מהמבואר בנביא, שהלך יאשיה לבית אל, כמו שנאמר, "ויאמר מה הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלקים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בית אל" (מלכים ב' כ"ג י"ז).

ובית אל היתה **מערי מלכי ישראל** ולא מערי מלכי יהודה, ומאחר שהיה שם, מבואר שהוא מלך גם שם, כשחזרו לשם עשרת השבטים.

ורב נחמן הביא ראיה מהכתוב, "גם יהודה שנת קציר לך בשובי שבות עמי" (הושע ו' י"א), כלומר כששבו עשרת השבטים, יהודה עשה חיל וגדולה, ומלך על כל ישראל.

לא יאה יהירותא לנשי

אמר רב נחמן, לא יאה יהירותא לנשי [=לא נאה גאוה לנשים], **שתי נשים יהירות היו, ושמותיהן מאוסים.** אחת שמה זיבורתא [=דבורה], ואחת שמה כרכושתא [חולדה].

יהירותה של דבורה, שנאמר בה, "ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צנה ה' אלקי ישראל לך ומשכת בחר תבור ולקחת עמך עשרת אלקים איש מבני נפתלי ומבני זבלון" (שופטים ד' ו'). והיא לא הלכה אליו.

ויהירותה של חולדה, שנאמר בה, "ותאמר אליהם פה אמר ה' אלקי ישראל אמרו לאיש אשר שלח אתכם אלי" (מלכים ב' כ"ב ט"ו). ולא אמרה "אמרו למלך".

נביאים שיצאו מיהושע ורחב

אמר רב נחמן, **חולדה מבני בניו של יהושע היתה.**

שנאמר בה, "ויילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור ושפו ועשנה אל חלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חרס שמר הבגדים והיא ישבת בירושלם במשנה וידברו אליה" (מלכים ב' כ"ב י"ד).

והכוונה ליהושע, שנאמר בו, "ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת חרס בחר אפרים מצפון להר געש" (שופטים ב' ט').

וכשם שהיתה חולדה מזרעו של יהושע, כך היתה מזרע רחב הזונה.

כמו ששנינו בברייתא, שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה, ואלו הן: (א) נריה (ב) ברוך (ג) ושריה (ד) מחסיה (ה) ירמיה (ו) חלקיה (ז) חנמאל (ח) ושלום.

ורבי יהודה אומר, אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה, **שנאמר בחולדה "בן תקוה", והכוונה לרחב, שנאמר בה, "הנה אנחנו באים בארץ את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך ואת אמוך ואת אחיך ואת כל בית אביך תאספי אליך הביתה" (יהושע ב' י"ח).**

וכשהקשה עינא סבא לרב נחמן, כיצד יתכן שהיתה חולדה מזרע יהושע ומזרע רחב, השיב לו, שאין כאן שום סתירה, **כי רחב התגיירה ונשאה יהושע, וכל אלו יצאו משניהם.**

יש אומרים שכשרב נחמן השיב לו, קרא לו בשמו עינא סבא.

ויש אומרים שקרא לו פתיא אוכמא, כלומר כלי שחור.

ואף שבנים לא היו ליהושע, כמבואר בדברי הימים, שנתייחס שבט אפרים עד יהושע ולא יותר. שנאמר "נון בנו יהושע בנו" (דה"א ז' כ"ז). מכל מקום **בנות היו לו, ומבנותיו יצאו כל הנביאים הללו.**